

Computer Programming II

การเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ 2

LECTURE#3 Operator & Expression

อ.สติตย์ ประสมพันธ์

ภาควิชาวิทยาการคอมพิวเตอร์และสารสนเทศ

KMUTNB

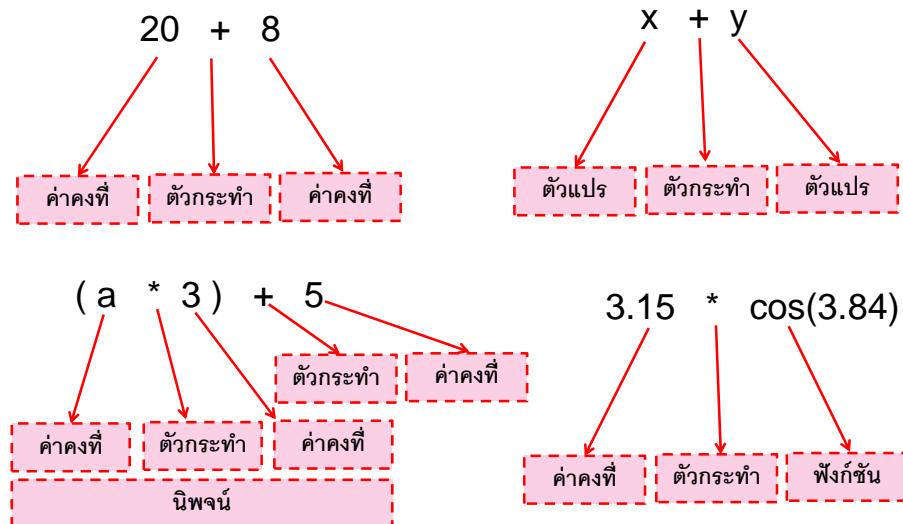
คำสั่งและนิพจน์ (Statement and Expression)

คำสั่ง, ข้อคำสั่ง (Statement) คือขั้นตอนในการทำงานหนึ่งขั้นตอน ทุกคำสั่งต้องจบด้วยเครื่องหมาย ;
กลุ่มคำสั่ง คือคำสั่งที่อยู่ในวงเล็บเป็นๆ ก្ន
นิพจน์ (Expression) คือการกระทำเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ค่าหนึ่งค่า ประกอบไปด้วยตัวถูกกระทำ (Operands) และตัวกระทำ (Operators) เขียนเรียงกันไป เช่น $3 * 2 - 1 + 7$ หรือ $a * 5$ เป็นต้น

Computer Programming II

2

ตัวอย่างการเขียนนิพจน์คณิตศาสตร์และนิพจน์ภาษา C

Computer Programming II

3

นิพจน์

- **นิพจน์คณิตศาสตร์ (Arithmetic Expression)** หมายถึง การนำตัวแปรค่าคงที่มาสัมพันธ์กันโดยใช้เครื่องหมายคณิตศาสตร์เป็นตัวเชื่อมผลที่ได้จากนิพจน์แบบนี้จะเป็นตัวเลข
- **นิพจน์ตรรกะ (Logical Expression)** หมายถึงการนำตัวแปรค่าคงที่หรือนิพจน์มาสัมพันธ์กันโดยใช้เครื่องหมายเปรียบเทียบและเครื่องหมายตรรกะเป็นตัวเชื่อม ผลที่ได้จะออกมารูปจริงหรือเท็จ

Computer Programming II

4

กฎเกณฑ์การเขียนนิพจน์

- 1. ห้ามเขียนตัวแปร 2 ตัวติดกันโดยไม่มีเครื่องหมายเช่น ab
- 2. ถ้าเขียน นิพจน์โดยมีค่าของตัวแปร หรือค่าคงที่ต่างชนิดกันในนิพจน์เดียวกันภาษาซีจะเปลี่ยนชนิดของข้อมูลที่มีขนาดเล็กให้เป็นชนิดข้อมูลที่มีขนาดใหญ่ขึ้น

เครื่องหมายดำเนินการ (Operators)

- กำหนดการกระทำที่เกิดขึ้นกับตัวแปรและค่าคงที่ โดยที่นิพจน์ประกอบด้วยตัวแปร และค่าคงที่ และใช้ตัวดำเนินการคำนวณเพื่อให้ได้ค่า ได้แก่
 - ตัวดำเนินการทางคณิตศาสตร์
 - ตัวดำเนินการสัมพันธ์และตัวดำเนินการตรรกะ
 - ตัวดำเนินการประกอบ
 - ตัวดำเนินการระดับบิต
 - ดำเนินการบอชnidตัวแปร (type) และตัวดำเนินการบอกขนาดหน่วยความจำของตัวแปร (size of) เป็นต้น

答 4

$$4+0+1 = 5$$

$$a++ + 1 = 4$$

การดำเนินการแบบ Unary

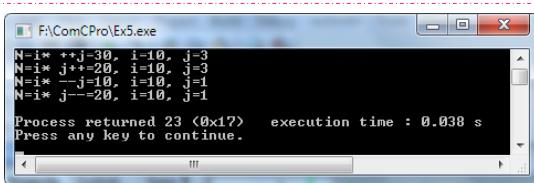
เครื่องหมาย	ความหมาย	ตัวอย่าง
+	การบวก	$A+B$
-	การดำเนินการแบบ Binary	การลบ
*		การคูณ
/		การหาร
%		การหารเอาแต่เศษไว้ (Modulo)
--		$5 \% 3 = 1$ เศษ 2 จะเก็บแต่เศษ 2 เอาไว้
++		$A--$ จะเหมือนกับ $A=A-1$
		$A++$ จะเหมือนกับ $A=A+1$

เครื่องหมาย	ความหมาย	ตัวอย่าง
+	เป็นตัวดำเนินการที่ระบุค่าบวกสำหรับ Operand	$c+a$
-		$-c$
++	การเพิ่มค่าให้ Operand 1 ค่า	$++a$
--		$--a$

- Prefix unary operator จะคำนวน unary operator ก่อน binary operator
- Postfix unary operator จะคำนวน binary operator ก่อน

การดำเนินการแบบ Unary

```
#include <stdio.h>
void main()
{
    int i, j, N;
    i=10; j= 2; N=i* ++j;
    printf("N=%d ++j=%d, i=%d, j=%d\n", N, i, j);
    i=10; j= 2; N=i* j++;
    printf("N=%d j++=%d, i=%d, j=%d\n", N, i, j);
    i=10; j= 2; N=i* --j;
    printf("N=%d --j=%d, i=%d, j=%d\n", N, i, j);
    i=10; j= 2; N=i*j--;
    printf("N=%d j--=%d, i=%d, j=%d\n", N, i, j);
}
```


การทำงานของตัวดำเนินการ

- การโอเปอเรชัน (Operation) หรือการทำงานของตัวดำเนินการต้องเป็นไปตามลำดับของการวางค่าคงที่หรือตัวแปรที่จะร่วมทำต่อกัน ซึ่งเรียกว่า ลำดับของการโอเปอเรชัน ซึ่งลำดับการทำงานของโอเปอเรเตอร์โดยคอมไพล์เลอร์ภาษา C ต้องเป็นไปตามกฎการกำหนดลำดับการทำงานของตัวดำเนินการ (Precedence)

ลำดับการทำงานก่อน-หลังของตัวดำเนินการ

ตัวดำเนินการ	ทิศทางการดำเนินการ
0, [], ->, , ~, ++, --, +(ค่าบวก), -(ค่าลบ), *, &(type), sizeof	ซ้ายไปขวา
*, /, % +, - (ตัวกระทำการทางคณิตศาสตร์)	ขวาไปซ้าย
<<, >>	ซ้ายไปขวา
<, <=, >, >=	ซ้ายไปขวา
==, !=	ซ้ายไปขวา
&	ซ้ายไปขวา
^	ซ้ายไปขวา
	ซ้ายไปขวา
&& <i>I = &</i>	ซ้ายไปขวา
	ซ้ายไปขวา
? :	ขวาไปซ้าย
=, +=, -=, /=, %=, &=, ^=, =, <<=, >>=	ขวาไปซ้าย
,	ซ้ายไปขวา

กฎการกำหนดลำดับการทำงานของตัวดำเนินการ (Precedence)

โอเปอเรเตอร์	ลำดับของการโอเปอเรชัน
()	ซ้ายไปขวา
-	ซ้ายไปขวา
แสดงความเป็น ลบของตัวเลข	
* /	ซ้ายไปขวา
+ -	ซ้ายไปขวา

$$z = pr \% q + w / x - y$$

$$z = p * r \% q + w / x - y;$$

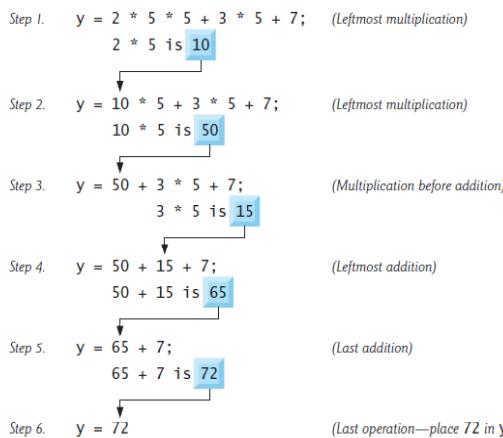
6
1
2
4
3
5

$$z = a * b + c / d - e$$

5
1
3
2
4

การกำหนดลำดับการทำงานของตัวดำเนินการ (Precedence)

$$y = a * x * x + b * x + c;$$

การทำงานของตัวดำเนินการ

การคำนวณ $a + b * c$

ภาษา C จะกระทำการคูณหมาย * ก่อนเครื่องหมาย + และถ้าเครื่องหมายมีความเท่าเทียมกันจะกระทำการจัดไปขวา เช่น $a+b+c$ จะเริ่มทำการคูณ a กับ b แล้วจึงนำค่าที่ได้มาบวก c ถ้าต้องการกำหนดลำดับให้ทำการคูณหมายวงเล็บในส่วนที่ต้องการให้ทำงานก่อน

ตัวดำเนินการ %

เป็นตัวดำเนินการทางคณิตศาสตร์เพียงตัวเดียวที่กำหนดให้ใช้กับค่าจำนวนเต็ม เท่านั้น นอกนั้นสามารถใช้กับค่าอื่นๆ ได้

เครื่องหมาย /

a / b ถ้าทั้งตัวแปร a และ b เป็น integer ค่าที่ได้จากการดำเนินการของหารจะมีชนิดเป็น integer ถ้า a หรือ b ตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งเป็นตัวแปรชนิด float จะได้คำตอบเป็นชนิด float เช่น

$39 / 5$ จะมีค่าเท่ากับ 7

$39.0 / 5$ จะมีค่าเท่ากับ 7.8

ตัวดำเนินการเพิ่ม และลดค่า (Increment & Decrement)

- ตัวดำเนินการเพิ่ม และลดค่า เป็นตัวดำเนินการในการเพิ่มหรือลดค่าของตัวแปร โดย
 - ตัวดำเนินการเพิ่มค่า $++$ จะบวกหนึ่งเข้ากับตัวถูกดำเนินการ
 - ตัวดำเนินการลดค่า $--$ จะลบหนึ่งออกจากตัวถูกดำเนินการ
- ตัวดำเนินการเพิ่ม และลดค่ามีวิธีใช้งาน 2 แบบคือ
 - ใช้เป็นตัวดำเนินการแบบมาก่อน (prefix) เช่น $++n$
 - ใช้ตัวดำเนินการแบบตามหลัง (postfix) ก็ได้เช่น $n++$
- ในทั้งสองกรณี ผลลัพธ์คือการเพิ่มค่า 1 ให้กับ n
 - แต่ถ้า $++n$ จะเพิ่มค่าก่อนที่จะนำค่าไปใช้
 - ขณะที่ $n++$ จะเพิ่มค่าหลังจากนำค่าไปใช้ ซึ่งหมายความว่าถ้ามีการนำค่าไปใช้ (ไม่เพียงห่วงเฉพาะผลลัพธ์) $++n$ และ $n++$ จะแตกต่างกัน

ตัวดำเนินการเพิ่ม และลดค่า (Increment & Decrement)

ตัวอย่าง

ถ้า n มีค่า 5

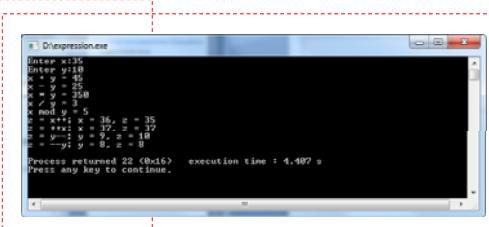
$x = n++;$ จะเป็นการกำหนดค่า 5 ให้กับ x

$x = ++n;$ จะเป็นการกำหนดค่า 6 ให้กับ x

ตัวดำเนินการนี้จะใช้ได้กับเฉพาะตัวแปรเท่านั้น จะใช้กับนิพจน์อื่นๆ ไม่ได้ เช่น $(i+j)++$

การทำงานของตัวดำเนินการ

```
#include<stdio.h>
main ( )
{
    int x,y,z;
    printf ("Enter x:");
    scanf ("%d", &x);
    printf ("Enter y:");
    scanf ("%d", &y);
    printf ("x + y = %d\n", x+y);
    printf ("x - y = %d\n", x-y);
    printf ("x * y = %d\n", x*y);
    printf ("x / y = %d\n", x/y);
    printf ("x mod y = %d\n", x%y);
    z=x++;
    printf ("z = x++; x = %d, z = %d\n", x,z);
    z=++x;
    printf ("z = ++x; x = %d, z = %d\n", x,z);
    z=y--;
    printf ("z = y--; y = %d, z = %d\n", y,z);
    z=--y;
    printf ("z = --y; y = %d, z = %d\n", y,z);
}
```


ตัวดำเนินการสัมพันธ์และตัวดำเนินการตรรกะ (Relational, Equality, and Logical Operators)

Operator	เครื่องหมาย	ความหมาย
ตัวดำเนินการสัมพันธ์ (Relational Operator)	<	น้อยกว่า
	>	มากกว่า
	<=	น้อยกว่า หรือ เท่ากับ
	>=	มากกว่า หรือ เท่ากับ
ตัวดำเนินการเท่ากับ (Equality Operator)	==	เท่ากับ
	!=	ไม่เท่ากับ
ตัวดำเนินการตรรกะ (Logical Operator)	!	นิเสธ
	&&	และ
		หรือ

ตัวดำเนินการสัมพันธ์ (Relational Operator)

- ตัวดำเนินการสัมพันธ์ เป็นเครื่องหมายที่ใช้ในการเปรียบเทียบและตัดสินใจ ซึ่งผลของการเปรียบเทียบจะเป็นได้ 2 กรณีเท่านั้นคือ จริง และเท็จ
- ค่าทางตรรกะจริงและเท็จมีชนิดเป็น int ดังนั้นผลการกระทำการตรรกะจึงมีค่าเป็นจำนวนเต็ม และมีค่าได้เพียงสองค่าคือ 1 หรือตัวเลขใดๆ แทนค่าความจริงเป็นจริง และ 0 แทนค่าความจริงเป็นเท็จ (0 เป็นเท็จ ส่วนตัวเลขอื่นๆ ทั้งหมดมีค่าเป็นจริง) เครื่องหมายที่เป็นตัวดำเนินการสัมพันธ์มี 4 ตัวคือ

 $<$ (น้อยกว่า) $>$ (มากกว่า) $<=$ (น้อยกว่าเท่ากับ) และ $>=$ (มากกว่าเท่ากับ)

ตัวดำเนินการเท่ากับ (Equality Operator)

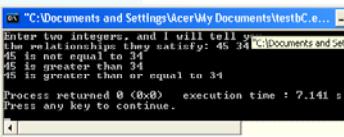
ใช้ในการเปรียบเทียบค่า 2 ค่า ว่ามีค่าเท่าหรือไม่เท่ากัน ผลลัพธ์ที่ได้ จะมีเพียง 2 ค่าคือ จริง และ เท็จ เครื่องหมายที่เป็นตัวดำเนินการเท่ากับมี 2 ตัวคือ

$==$ (เท่ากับ) และ $!=$ (ไม่เท่ากับ)

ตัวอย่างการใช้งาน	คำอธิบาย
<code>c == 'A'</code>	/* ถ้าตัวแปร c เก็บค่าอักษร A ผลลัพธ์จะได้ค่าจริง */
<code>k != -2</code>	/* ถ้าตัวแปร k เก็บค่าตัวเลข -2 ผลลัพธ์จะได้ค่าเท็จ */
<code>x+y == 2 * z - 5</code>	
<code>a=b</code> X	/* การเปรียบเทียบค่าตัวแปร a กับ b ว่ามีค่าเท่ากันหรือไม่ ถูกห้ามโดยการให้ค่าตัวแปร a ด้วยค่าตัวแปร b */
<code>a= -b - 1</code> X	/* ใช้งานผิดรูปแบบ โดยมีช่องว่างระหว่างเครื่องหมาย = ทั้ง 2 ตัว */

ตัวดำเนินการสัมพันธ์ (Relational Operator)

```
#include <stdio.h>
int main( void )
{
    int num1; /* first number to be read from user */
    int num2; /* second number to be read from user */
    printf( "Enter two integers, and I will tell you\n" );
    printf( "the relationships they satisfy: " );
    scanf( "%d%d", &num1, &num2 ); /* read two integers */
    if ( num1 == num2 ) {
        printf( "%d is equal to %d\n", num1, num2 );
    } /* end if */
    if ( num1 != num2 ) {
        printf( "%d is not equal to %d\n", num1, num2 );
    } /* end if */
    if ( num1 < num2 ) {
        printf( "%d is less than %d\n", num1, num2 );
    } /* end if */
    if ( num1 > num2 ) {
        printf( "%d is greater than %d\n", num1, num2 );
    } /* end if */
    if ( num1 <= num2 ) {
        printf( "%d is less than or equal to %d\n", num1, num2 );
    } /* end if */
    if ( num1 >= num2 ) {
        printf( "%d is greater than or equal to %d\n", num1, num2 );
    } /* end if */
    return 0; /* indicate that program ended successfully */
} /* end function main */
```


ตัวดำเนินการตรรกะ (Logical Operator)

ใช้ในการเปรียบเทียบ และกระทำการที่ต้องการ หรือค่าที่อยู่ในตัวแปร ผลลัพธ์ที่ได้ จะมีเพียง 2 ค่าคือ จริง และ เท็จ

เครื่องหมาย		ตัวถูกกระทำ	ตัวย่างการใช้งานผิดแบบ	ตัวอย่างการใช้งานที่ถูกต้อง
! (นิสัย)	การกลับค่า	ต้องการตัวถูก	a!	!a
	ความจริง	กระทำการเพียง	a!=b	!(x+7.7)
	ของค่า	1 ตัว		!(a<b c<d)
	ตัวเลข			
	หรือตัวแปร			
&& (และ)		ต้องการตัวถูก	a &&	a&&b
		กระทำ 2 ตัว	a & b	!(a<b) && C
			&b	/* นำ a มาเปรียบเทียบกับ b และนำผลลัพธ์มาใช้กับ C */b
(หรือ)		ต้องการตัวถูก	a b	a b
		กระทำ 2 ตัว		

ตัวดำเนินการตรรกะ (Logical Operator)

ตัวดำเนินการ **&&**

P	Q	P && Q
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	1

ตัวดำเนินการ **||**

P	Q	P Q
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	1

ตัวดำเนินการ **!**

P	!P
0	1
1	0

ตัวดำเนินการประกอบ (Compound Operator)

ตัวดำเนินการประกอบ คือ ตัวดำเนินการที่เป็นรูปแบบย่อของตัวดำเนินการ+ตัวแปรที่ถูกดำเนินการ ดังนี้+= -= /= %= <<= >>= |= ^=

ตัวอย่าง

i = i + 1;	ตัวดำเนินการประกอบคือ	i += 1;
i = i - a;	ตัวดำเนินการประกอบคือ	i -= a;
i = 1 * (a + 1);	ตัวดำเนินการประกอบคือ	i *= a+1;
i = i / (a-b);	ตัวดำเนินการประกอบคือ	i /= a-b;
i = i % 101;	ตัวดำเนินการประกอบคือ	i %= 101;
i = i << 1;	ตัวดำเนินการประกอบคือ	i <<= 1;
i = i >> i;	ตัวดำเนินการประกอบคือ	i >>= i;
i = i & 01;	ตัวดำเนินการประกอบคือ	i = 0xf;
i = i & 01;	ตัวดำเนินการประกอบคือ	i = 0x0f;
i = i ^ (07 0xb);	ตัวดำเนินการประกอบคือ	i ^= 07 0xb;

ตัวกระทำของขนาด (Sizeof Operator)

- เป็นตัวกระทำใช้รายงานขนาดของหน่วยความจำที่ใช้ในการเก็บค่า โดยมีรูปแบบดังนี้

sizeof ค่าคงที่ หรือ sizeof (แบบของตัวแปร)

ตัวอย่าง

```
int ABC;  
printf("%d", sizeof(ABC));
```

ผลลัพธ์

2

จะเห็นว่ามีการพิมพ์ค่าขนาดของตัวแปรชื่อ ABC ที่มีชนิดเป็น integer ออกรหางหน้าจอค่า 2 คือขนาดของ integer ทั่วไปนั่นเอง

if
then
else

นิพจน์1 ? นิพจน์2 : นิพจน์3

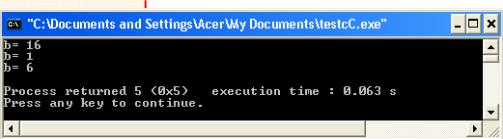
นิพจน์เลือกค่ามีการให้ค่าดังนี้คือ หากค่าในนิพจน์1 มีค่าไม่เท่ากับ 0 (เป็นจริง) จะให้ค่านิพจน์เป็นไปตามนิพจน์ที่ 2 แต่ถ้าหากค่าในนิพจน์1 เป็น 0 จะให้ค่านิพจน์เป็นไปตามนิพจน์ที่ 3 เช่น

$c = ((a+5)? (a+1) : 0);$

สมมติให้ค่า a เป็น 1 ซึ่งทำให้นิพจน์ a+5 เป็นจริง ก็จะให้ค่า c เป็น 2 ซึ่งได้จาก a+1 และถ้าสมมติให้ a เป็น -5 ก็จะทำให้นิพจน์ a+5 เป็นเท็จ c ก็จะได้รับค่า 0 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวดำเนินการแบบมีเงื่อนไข (Conditional Operator)

```
#include<stdio.h>  
int main(void)  
{  
    int a,b;  
    a = 15;  
    b = ((a+5)? (a+1) : 0);  
    printf("b= %d\n",b);  
    a=0;  
    b=((a+5)?(a+1) : 0);  
    printf("b= %d\n",b);  
    a=5;  
    b=((a+5)?(a+1) : 0);  
    printf("b= %d\n",b);  
}
```


ตัวดำเนินการ
% d ตานลังชี-ก

การเปลี่ยนแปลงค่าผลลัพธ์เป็นตัวแปรชนิดใหม่ (Casting)

- ผลกระทบจากการกระทำของนิพจน์จะให้ค่าอุ่กมาค่าหนึ่งเสมอ ค่าที่ได้จะมีชนิดสอดคล้อง กับตัวกระทำ และตัวถูกกระทำภายในนิพจน์นั้น ๆ เช่น ตัวถูกกระทำเป็น int ค่าที่ได้จะเป็นชนิด int ด้วย
- เราอาจเปลี่ยนชนิดของค่านั้น ๆ ให้มีชนิดตามที่เราต้องการได้โดยการเปลี่ยนชนิดของข้อมูลแบบใหม่ ภายในวงเล็บ นำหน้านิพจน์นั้น ๆ

(แบบข้อมูลแบบใหม่) นิพจน์

การเปลี่ยนแปลงค่าผลลัพธ์เป็นตัวแปรชนิดใหม่ (Casting)

- ตัวอย่าง

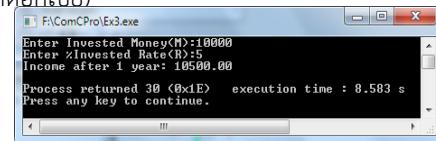
- (int)(a*5.2) เป็นการเปลี่ยนค่า output เป็นข้อมูลชนิด int
(float)(b+5) เป็นการเปลี่ยนค่า output เป็นข้อมูลชนิด float

การเปลี่ยนแปลงค่าผลลัพธ์เป็นตัวแปรชนิดใหม่ (Casting)

- ตัวอย่าง เขียนโปรแกรมสำหรับการคำนวนเงินฝากพร้อมดอกเบี้ยเมื่อเวลาผ่านไป 1 ปี ที่คำนวนเงินได้แบบดอกเบี้ยทบต้น และแสดงผลลัพธ์จากการคำนวนด้วยเลขทศนิยม 2 ตำแหน่ง เมื่อ

รายได้จากเงินฝาก = เงินต้น * (1+อัตราดอกเบี้ย)^{ปี}

```
#include <stdio.h>
void main() {
    int iR;
    float M,R, Income;
    printf("Enter Invested Money(M): ");
    scanf("%f",&M);
    printf("Enter %%Invested Rate(R): ");
    scanf("%d",&iR);
    R=(float)iR/100;
    Income=M*(1+R);
    printf("Income after 1 year: %.2f\n",Income);
}
```


ตัวดำเนินการระดับบิต(bitwise operator)

- โอเปอเรเตอร์ระดับบิต(bitwise operator) คือ โอเปอเรเตอร์ที่นำค่าแต่ละบิตของโอเปอแรนด์ 2 ตัวมากระทำกันหรืออาจเป็นโอเปอเรเตอร์ที่กระทำกับค่าในระดับบิตของโอเปอแรนด์เดียวกันได้

ตัวดำเนินการ	ความหมาย
&	Bitwise AND
	Bitwise OR
^	Bitwise XOR
~	Bitwise NOT
>>	Shift Right
<<	Shift Left

ตัวดำเนินการระดับบิต(bitwise operator)

A	B	A&B	A B	~A	A^B
1	1	1	1	0	0
1	0	0	1	0	1
0	1	0	1	1	1
0	0	0	0	1	0

ตัวดำเนินการระดับบิต(bitwise operator)

- ตัวอย่าง

```
#include <stdio.h>
void main()
{
    unsigned long A, B, AND, OR, XOR;
    A=0X0E;
    B=0X4C;
    AND= A&B;
    printf("A&B = %.8X\n",AND);
    OR= A|B;
    printf("A|B = %.8X\n",OR);
    XOR= A^B;
    printf("A^B = %.8X\n",XOR);
}
```


การดำเนินการแบบ Bit Shift

ตัวดำเนินการ	ความหมาย	ตัวอย่าง
<<	การดำเนินการเลื่อนค่าของตัวแปรไปทางซ้าย	V>>1
>>	การดำเนินการเลื่อนค่าของตัวแปรไปทางขวา	V<<4

```
#include <stdio.h>
void main()
{
    int V=150;
    printf("V=%d\n", V);
    printf("%d x 4= %d\n", V, V<<2);
    printf("%d / 2= %d\n", V, V>>1);
}
```

